

003

PSYKOANALYTISK BORDERLINETERAPI KOMMUNIKATIV TEKNIK I TEORI OCH PRAKTIK

Robert Langs' nyskapande tekniska idéer kan med fördel kombineras med några av Ogden's, Sartre's och Winnicott's för att precisera de förras tillämplighet och för att komplettera dem på utvecklingsnivåer där de inte är tillämpliga. Sålunda kan man formulera en kommunikativ teknik väl ägnad ett effektivt handhavande av den synnerligen försummade icke-neurotiska andelen av separations- och individuationsproblematiken. I den rapporterade studien (Davidson, 1986) skisseras en sådan kommunikativ teori, vars 18 grundläggande hypoteser så långt möjligt har testats på 65 bandade och utskrivna terapisaftal och på en genomgång av 39 konsekutiva terapifall, vilka undersöktes med avseende på, den tid som åtgått för uppnående av depressiva positionen respektive objektkonstans, total tidsåtgång och kliniska resultat - allt relaterat till den använda tekniken, som i det nämnda materialet växlat från den traditionellt psykoanalytiska, över den Langsska och till den här beskrivna existentiellt-kommunikativa. Hypoteserna bekräftades alla, så när som på en, vilken på det föreliggande materialet blott ofullständigt kunde valideras. Den förespråkade tekniken, som karaktäriseras av att terapeuten låter sina interventioner styras av patientens kommunikationstyp och av att patientens förmåga att vilja, välja och ta ansvar konsekvent tillvaras, påskyndar separations- och individuationsprocessen och torde därför vara ägnad att förkorta de långdragna borderlineterapierna. Artikeln presenterades som fritt föredrag vid Svenska Läkaresällskapets Riksstämma den 3 december 1986.

I. INLEDNING

Man kan fråga sig hur Freud kunde fullborda psykoanalytiska terapier på mindre än 100 timmar, när vi i dag i allmänhet behöver minst 3-4 gånger så lång tid. Som författare sysslade Freud visserligen nästan uteslutande med det omedvetna och det neurotiska, men som *kliniker* torde han fördensskull knappast ha förbigått det medvetna, det faktiska eller existentiella. Distinktionerna medvetet - omedvetet och neurotiskt - oneurotiskt har just så avsevärda konsekvenser för tekniken och så stora

effekter på tidsåtgången att förlusten av dem skulle kunna förklara de sedan Freuds dagar så drastiskt ökade behandlingstiderna.

Hursomhelst har dessa distinktioner mellan (för-)medvetet och omedvetet och mellan neurotiskt och onerotiskt nästan helt gått förlorade i dagens psykoanalytiska terapi. Till följd därav tolkar man numera även det (för-)medvetna, trots att det inte låter sig tolkas. Därigenom skapar man dessvärre pseudoinsikter. Men, allvarligare är kanske, att man tappar bort patientens vilja och ansvar. Pseudoinsikter tenderar nämligen att barrikadera självbedrägerier, såväl hos patienter som hos analytiker. Jag kan inte förstå annat än att det för Freud måste ha varit en självklarhet, att det som är illusoriskt, omedvetet och neurotiskt *inte* är tillgängligt för tolkning förrän det faktiska, det medvetna och icke-neurotiska har klarats av. Det forskningsprojekt jag här skall redogöra för visar att detta egentligen också borde vara en självklarhet för oss.

I det följande sammanfattas först en teori om psykoanalytisk teknik, som i huvudsak bygger på Robert Langs' (1978, 1981), Thomas Ogden's (1985), Jean-Paul Sartres (1943, 1946) och Donald Winnicott's (1952) arbeten. Därefter presenteras de 18 hypoteser varpå denna teori bygger. Slutligen redogörs för resultatet av den hypotesprövning som företagits *dels* på 65 bandinspelade terapisesioner och *dels* på en genomgång av 39 konsekutiva terapifall. (För en fullständig redovisning av projektet se Davidson, 1986!).

II. TEORI I SAMMANDRAG

Det förutsättes att psykoanalysen som behandlingsmetod rättar sig efter patientens individuella behov och förutsättningar; att dessa individuella behov och förutsättningar utgör ett kontinuum, som analytikern är inställd på att tillgodose genom att ge den terapeutiska situationen en fasspecifik utformning; och att den terapeutiska situationen därför måste

utgöra ett motsvarande kontinuum, för vilket psykoanalytisk terapi vore en adekvat benämning.

Den psykoanalytiska terapin beskrivs som en dialektisk och interaktionell kommunikativ process. Kommunikation uppfattas som varande antingen direkt eller symbolisk (Winnicott). Den symboliska kommunikationen betraktas som paradigmatiske.

Symbolisk kommunikation förutsätter dels en viss grad av separation och individuation hos den terapeutiska dyadens båda parter (Ogden) dels också en tillfredsställande terapeutisk situation definierad genom den psykoanalytiska terapins explicita och implicita grundregler (eller med Langs' metafor: ramar).

I separationsprocessen uppstår subjektet och objektet i dialektiskt samspel med varandra. Därmed uppkommer behovet av symboler, vars skapare och uttolkare subjektet blir. I den triangularitet som subjektet, symbolen och det symboliserade bildar uppstår det potentiella utrymmet, i vilket all kreativitet äger rum (Ogden, Winnicott).

Separationsproblematiken omfattar utöver dess neurotiska komponenter även en icke-neurotisk eller existentiell, vars substrat i den psykoanalytiska terapin utgörs av terapins ramar. Den existentiella problematiken är (för-)medveten och följaktligen är patientens kommunikation omkring densamma icke-symbolisk. Detta betyder, att den paradigmatiske psykoanalytiske tekniken, som är en teknik för medvetandegörande av omedvetet och neurotiskt genom tolkning av symbolisk kommunikation, inte är tillämplig på denna nivå annat än undantagsvis. (Den existentiella andelen av separationsproblematiken är nämligen väsentligt mycket större än den neurotiske.)

Så länge separationsproblematiken dominerar bilden, består analytikerns huvudsakliga uppgifter i att härbärgera det projicerade och att upprätthålla ramarna

(Langs, Ogden). Ramarbete kräver konfrontationer och klarifikationer av de

existentiella konflikter (Sartre) som underliggör patientens rambrott och kompromisser med terapins grundregler. De existentiella predikamenten är faktiska och kan inte tolkas; de måste accepteras och sörjas.

Allteftersom detta arbete fortskrider, så tilltar patientens förmåga att kommunicera symboliskt i harmoni med grundreglerna. Därmed övergår tekniken till att i tilltagande grad omfatta dechiffriering av latent, kodifierade budskap sammansatta av omedvetna derivat. När separations- och individuationsproblematiken avhandlats, objektkonstens har uppnåtts, helobjektsrelaterande etablerats och behandlingen således börjar gå mot sitt slut, då först kan Langs' stimulusorienterande dechiffriering (trigger decoding) bli den dominerande tekniken. Denna teknik omfattar även interaktionen, som betraktas som den hittills felande metapsykologiska synpunkten. - Men, man måste ha klart för sig, att det är först på neurotisk utvecklingsnivå som tolkbar symbolisk interaktion uppträder; dessförinnan är den väsentligen *direkt* (Winnicott), dvs icke-symbolisk. *Det innebär, att skillnaden mellan terapeutisk och patogen interaktion på borderlinenivå är en fråga om gränser snarare än symbolisk mening.*

III. HYPOTESER

1. Att det finns existentiell (dvs icke-neurotisk) problematik.

2. Att existentiell problematik är (för-)medveten och därför kommuniceras manifest och direkt.
3. Att den existentiella problematiken utgör en del av separations- och individuationsproblematiken.
4. Att Typ C- och i viss mån även Typ B-kommunikation utgör uttryck för och försvar emot existentiella konflikter.
5. Att existentiell problematik utkristalliseras kring terapins ramar och ageras ut som rambrott och kompromisser med grundreglerna.
6. Att ramarbete (dvs terapeutisk bearbetning av rambrott och kompromisser med grundreglerna) i första hand kräver D-interventioner (dvs interventioner ägnade den existentiella problematik som manifesterar sig som rambrott och kompromisser med grundreglerna).
7. Att D-interventioner måste utformas som konfrontationer och klarifikationer.
8. Att ramarbete resulterar i D-kommunikation, som är Typ C-liknande men i avsaknad av dess försvarsfunktion.
9. Att det är medelst D-kommunikation som de existentiella predikamenten defineras, konkretiseras, accepteras och sörjes.
10. Att D-kommunikation bearbetar narcissistisk och masochistisk problematik.

11. Att bearbetning av narcissistisk och masochistisk problematik resulterar i överjagsstrukturering och jaggränser.

12. Att strukturering av överjaget och upprättande av jaggränser utgör det fundamentala i separations- och individuationsprocessen, som leder fram till objektkonstans och subjektets tillblivelse.

13. Att symbolisk kommunikation, dito interaktion och dito överföring är funktioner av individens förmåga att relatera till hela objekt och därför etableras som hans huvudsakliga sätt att relatera först vid uppnådd objektkonstans.

14. Att det är sådant symboliskt relaterande som ger tillgång till patientens neurotiska problematik i vidaste bemärkelse.

15. Att Langs' stimulusorienterade dechiffkering (trigger decoding) är till-lämplig blott på symboliskt relaterande.

16. Att Langs' stimulusorienterade dechiffkering före uppnådd objektkonstans blott glimtvis kan komma till användning, och att den har sin huvudsakliga tillämpning därefter.

17. Att patientens kommunikation (Typ A, B, C och D) bör styra tekniken.

18. Att en sådan kommunikativ teknik är effektivare än traditionell teknik både med avseende på tidsåtgång och kliniska resultat.

IV. RESULTAT

Hypoteserna 1, 2, 6, 7 och 17 har av naturliga skäl blott gjorts till föremål för en logisk prövning, medan de övriga har testats empiriskt på

det föreliggande kliniska materialet. Valideringen av hypotesen 16 är något ofullständig, medan de övriga bedöms ha fått sin riktighet bekräftad på ett tillfredsställande sätt. Det torde därmed ha visats att den förespråkade tekniken påskyndar separations- och individuationsprocessen i psykoanalytisk terapi. Den skisserade tekniken karaktäriseras dels av att analytikern låter sina interventioner styras av patientens kommunikationstyp, dels av att patientens förmåga att vilja, välja och ta ansvar tillvaratas. Denna kommunikativa teknik torde därmed vara ägnad att förkorta de långdragna behandlingarna av borderlinepatienter.

REFERENSER

- (1) Davidson, C (1986). *Psykoanalytisk Terapi II. Kommunikativ Teknik i Teori och Praktik*. Stockholm: Altum.
- Langs, R (1978). *The Listening Process*. New York: Jason Aronson.
- (1981). Modes of "Cure" in Psychoanalysis and Psychoanalytic Psychotherapy. *Int J Psycho-Anal* 62, 199-214.
- Ogden, T H (1985). On Potential Space. *Int J Psycho-Anal* 66, 129-141.
- Sartre, J-P (1943). *L'être et le néant*. Eng övers: Being and Nothingness. New York: Washington Square Press, 1966.
- (1946). *L'existentialisme est un humanisme*. Sv övers: Existentialismen är en humanism. Stockholm: Aldus-Bonniers, 1966.
- Winnicott, D W (1952). *Playing and Reality*. Sv övers: *Lek och verklighet*. Stockholm : N&K, 1981.

Claes Davidson, leg läk

Götgatan 9, 3 tr.

116 46 Stockholm